

Мако́та Анна, студентка магістратури
Могілей Ірина, старший викладач
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: 0009-0000-9417-7031

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПРАКТИК

У сучасному науковому просторі питання взаємодії перекладознавства та термінознавства набуває особливої актуальності через стрімкий розвиток галузевого перекладу. Попри те, що обидві дисципліни тривалий час розглядалися виключно як прикладні, сьогодні вони мають статус окремих галузей знань із потужним міждисциплінарним підґрунтям на стику когнітивістики, лінгвістики та теорії комунікації [1, с. 476]. Метою нашої розвідки є огляд ключових теоретичних та практичних точок дотику цих дисциплін на основі концепції відомої дослідниці М. Терези Кабре [2].

Перекладознавство та термінознавство мають суттєві відмінності у своїх цілях. Перекладознавство досліджує передачу мовними засобами семантико-прагматичної структури з однієї мови на іншу [1, с. 476]. Натомість термінознавство зосереджується на відборі спеціалізованих термінів для їх подальшого впорядкування у ресурси для фахівців [1, с. 476]. Зв'язок між ними має асиметричний характер: галузевий переклад неминуче потребує термінів як інструментарію, тоді як практичне термінознавство використовує перекладні тексти як джерело лише за умови відсутності оригінального дискурсу відповідною мовою [1, с. 476–477].

Для глибокого розуміння природи терміна М. Т. Кабре пропонує аналізувати його в трьох нероздільних вимірах. З лінгвістичного погляду, це лексичні одиниці, що несуть спеціалізовану інформацію у певних прагматичних контекстах [1, с. 477]. З когнітивного погляду — це концептуальні одиниці, що репрезентують релевантні вузли знань. Для перекладача оволодіння термінологією виконує метакогнітивну функцію, оскільки допомагає впорядкувати предметні знання галузі [1, с. 477–478]. Комунікативний вимір розглядає терміни як дискурсивні одиниці, необхідні для трансферу спеціалізованого знання [1, с. 477].

У процесі фахового перекладу спеціалісти стикаються з низкою термінологічних проблем, ключовими з яких є пошук еквівалентів та робота з деномінативною варіативністю (наявністю кількох відповідників) [1, с. 479–480]. Вирішуючи ці завдання, перекладачі звертаються до трьох основних типів ресурсів: одномовних текстових ресурсів (спеціалізовані тексти в Інтернеті), ресурсів термінологічної документації (словники, стандарти, термінологічні бази даних) та двомовних або багатомовних ресурсів (паралельні корпуси, системи пам'яті перекладів) [1, с. 481].

Як зазначає дослідниця, сучасні термінологічні бази трансформуються. Відповідно до передбачень Ж. Сагера, вони перетворюються на комплексні «банки знань», що інтегрують текстові, фактографічні та онтологічні дані, а також номенклатури й фразеологію [1, с. 482].

Працюючи з цими інструментами, перекладач може виявляти чотири ступені активності [1, с. 483–484]. Перший ступінь — пасивний — обмежується пошуком у словниках або застосуванням транскодування чи парафрази. Другий ступінь передбачає

створення неологізму на основі загальної лінгвістичної компетентності перекладача. На третьому ступені перекладач діє як *ad hoc* термінолог, формуючи новий термін із суворим додержанням моделей термінотворення відповідної галузі. Найвищий, четвертий ступінь передбачає роль системного термінолога, коли перекладач самостійно розв'язує денотативні прогалини та формує власні термінологічні бази й глосарії для подальшого використання іншими фахівцями [1, с. 484].

Щоб досягти рівня системного експерта з термінології, перекладач повинен усвідомити базові принципи термінознавства. Серед них: розуміння терміна як лексичної одиниці мови з неподільною єдністю форми і змісту, жорстка тематична специфіка терміна (одиниця є терміном лише в межах певної галузі) та обов'язкова наявність реального джерела в спеціалізованому дискурсі [1, с. 484].

Таким чином, розгляд перекладацької діяльності крізь призму термінознавства засвідчує, що сучасний галузевий перекладач є не просто транслятором змісту, а активним учасником процесу термінотворення та управління фаховими знаннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кабре М. Т. Термінознавство і перекладознавство / пер. з англ. І. Одрехівська // Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. / за ред.: І. Гамбіера, Л. ван Дорслара. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – Т. 1. – С. 475–485.
2. Cabré, M. Teresa. 1999. Terminology: Theory, methods and applications. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. Translated version of M. Teresa Cabré. La terminologia. La teoria, els mètodes, les aplicacions. Barcelona: Empúries.